

İLK 500 ÜNİVERSİTE: “JIAO TONG” ve İLK 6000 ÜNİVERSİTE: “WEBOMETRICS” SIRALAMA SİSTEMLERİ (4)

Bilindiği gibi Çin Üniversiteleri'nin dünyanın en iyileri arasında girebilmesi için Çin'de 1998 de bir çalışma başlatılmıştır. Bu proje kapsamında, Çin üniversitelerinin dünyadaki yerini bulabilmek amacıyla Jiao Tong Üniversitesi tarafından hazırlanan dünyanın en iyi 500 üniversitesinin sıralaması 2003'te ilan edilmiştir.

İspanya'da küçük bir grup, 2004'te web sayfalarını izlemek ve gelişmelerine destek vermek amacıyla dünya üniversitelerinin web sayfaları ile ilgili verileri toplayarak bir üniversite sıralaması yapmıştır. Daha önce 4 000 üniversiteyi sıralayan grup Ocak 2009'da yayınlanan sıralama için yaklaşık 16 000 yüksek öğretim kurumunu değerlendirilerek 6 000 kurumun sıralamasını yayınlamıştır. İspanya'da “İspanya Ulusal Araştırma Kurumu Sibermetrik Laboratuvarı” Başkanı olan Isidro F. Aguillo ve ekibi tarafından başlatılan sıralama çalışması başlangıçta sadece elektronik yayınların geliştirilmesi ve web sayfalarının gelişerek akademik dosyalara internet üzerinden ulaşılabilmesi gibi bir amaç gütmekte idi. Isidro ve ekibi yaptıkları listenin dünyanın en iyi üniversiteleri sıralaması ile paralellik gösterdiğini de farketmiştir. Kullandıkları kriterlere üniversitelerin toplam yayın ve atıfları da eklendiğinde sıralama listesinin daha iyi bir sonuç verdiği belirtilmektedir. Sibermetrik Labotatuvarı'nın sıralamaları ilan ettiği web sayfasında Jiao Tong sisteminin kriterleri ile webometrics sisteminin kriterleri bir tablo halinde karşılaştırılmaktadır.

Webometrics sıralama sisteminde bilimsel üretkenlikle ilgili iki kriter (yayın- atıf sayısı, akademik dosyalar) ve web sayfasının aktivitesi ile ilgili iki kriter (web sayfasının boyutu ve linkler) vardır. Bilimsel üretkenlikle ilgili kriterlerin ağırlıklarının düşük oluşu nedeniyle bu sistem eleştirilmektedir. Jiao Tong sıralamasında ise kriterler büyük oranda bilimsel üretkenliğin toplam sayısına dayanmaktadır. Bilimsel üretkenliğin toplam sayısı üniversitenin büyüklüğüne bağlı olduğu için bu kriterlerin oranı yüksek bulunmaktadır. Bu durumun küçük ve tıp fakültesi olmayan üniversitelerin aleyhine sonuçlar doğurduğu konferanslarda dile getirilmektedir. Jiao Tong sistemi 4 ana kriter ve 6 indikatör kullanmaktadır. Ana kriterler eğitimin kalitesi, öğretim üyelerinin kalitesi, toplam bilimsel yayın ile kişi başına üretkenlikten oluşmaktadır.

Jiao Tong ve Webometric örneklerine öncelik vermemizin nedeni her iki sistemin de yalnızca açık kaynaklardan sağladıkları verileri kullanmaları ve sıralamada kişilerin görüşlerine yer vermeyen modeller olmalarıdır. Jiao Tong sistemi eğitim kalitesi, akademisyen kalitesi, araştırma çıktısı ve kişi başı performanstan oluşan dört kriter ile altı indikatörden oluşmaktadır.

JIAO TONG İndikatörleri (göstergeler) :

Nobel Ödülü (veya FM) kazanlar (Mezun olduğu üniversite)	%10
Nobel Ödülü (veya FM) kazananlar (Çalıştığı üniversite)	%20
En Fazla Atıf Alan Bilim İnsanları Listesi'ne girenler	%20
Nature ve Science dergilerinde yayınlanan makaleler	%20
SCI-expanded ve SSCI indekslerine giren dergilerdeki makaleler.....	%20
Akademisyen başına düşen akademik performans	%10
(FM: Field Madalyası'dır Nobel ile aynı puan verilmektedir)	

Bu indikatörlerden ilki eğitim kalitesi , ikinci ve üçüncüsü akademisyen kalitesine karşılık gelmektedir. Dört ve beşinci indikatörler araştırma çıktısı ve altıncı indikatör kişi başı

performansı göstermektedir. Kişi başı performans ilk beş indikatörden alınan puanların ilgili üniversitenin tam zamanlı eşdeğer akademisyen sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Bu sıralama sistemine göre ilk 500 üniversite arasına ülkemizden Hacettepe ve İstanbul üniversiteleri girebilmektedir. Ülkemizde yalnızca bu iki üniversitemizin yıllık toplam yayını 1000'in üzerindedir. YÖK'ün açıkladığı 2007 yayın listesine göre Ankara (921 yayın), Gazi (839 yayın) ve Ege (778 yayın) üniversiteleri şu anda yılda 1000 yayına en yakın üç üniversite olup yayın sayıları bir kaç yıl içinde 1000'i geçerse ilk 500 arasına girme şansına sahip olacaklardır.

Webometrics boyut, linkler (inlinks), akademik dosya zenginliği (rich files) ile toplam yayın ve atıflar olmak üzere 4 kriter kullanmaktadır.

WEBOMETRICS İndikatörleri:

Boyut (Google, Yahoo, live search ve exalead gibi 4 arama motorundan ulaşılan toplam veri sayısı) web büyüklüğü	%20
Linkler (Dışarıdan verilen linkler (inlinks) yahoo search, live search ve exalead'den alınan veriler) görünürlük	%50
Akademik dosya zenginliği (web sayfasındaki akademik dosyalar; pdf, postscript(.ps), word(.doc), powerpoint(.ppt)	%15
Yayın-atıf (Google scholardan elde edilen toplam atıf- yayın sayısı)	%15

Bu sistemde yayın ve atıf sayısının %15 gibi düşük bir oranda tutulması eleştirilmektedir. Aynı şekilde linklerin %50 oluşu da aşırı yüksek bulunmaktadır. Diğer yandan eleştirilere karşın bu sıralama önemli bir açığı kapatmış ve düzeltmeler yapılarak iyileştirilebileceği görülmüştür. Sıralamanın ilgi çekme nedeni ilk kez 6000 üniversite ve yüksek öğrenim kurumunun sıralandığı bir sistemin kurulmuş olmasıdır. Dünyanın 16 000 üniversitesini tarayan bu sistem, teknolojinin gelişmesi ile daha az eleştirilen modellerin ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu listenin yayınlanması ile ilk kez pek çok ülkenin kendi durumlarını merak eden üniversitesi hassas olmasa bile yaklaşık olarak pozisyonları hakkında bilgi sahibi oldu.

Bu yıl Türkiye'den ilk 500'e 3 üniversite, ilk 1000'e 7 üniversite ve ilk 6000'e 72 üniversite girdi. Bazı ülkelerin durumuna bakılınca ülkemiz oldukça iyi durumda. Elbette kalkınmış ülkeler arasına katılmak istiyorsak, çok daha iyi yerlerde olmamız gerekiyor. Bir milyarlık Hindistan'ın ilk 500'de 1 ve ilk 1000'de 4 üniversitesi var. Bir milyarı aşkın nüfusu olan Çin'in ilk 200'de 1, ilk 500'de 5 ve ilk 1000'de 16 üniversitesi yer almış. Rusya'nın ilk 200'de 1, ilk 500'de 1 ve ilk 1000'de yalnızca 3 üniversitesi bulunuyor. Avusturya'nın ilk 200'de 2 , ilk 500'de 4 ve ilk 1000'de 9 üniversitesi var. Yunanistan'ın ilk 500'de 2, ilk 1000'de 6 üniversitesi yer alıyor. Malezya ve Endonezya'nın ilk 500'de 0, ilk 1000'de ise sadece 3 üniversiteleri var. Venezuela, Bulgaristan ve İran'ın ise sadece ilk 1000'de 1'er üniversitesi yer alabilmiş.

Daha iyi sistemlerin kurulması Türk üniversitelerinin sağlıklı bir sıralamasının yapılmasını ve rekabetin artmasını sağlar. Rekebet ise üniversitelerin gelişmesini hızlandırarak ülkemizin kalkınmasına önemli katkılarda bulunur.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

